

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

11. september 2019*

Eelotsusetaotlus – Liidu õiguse põhimõtted – Menetlusautonoomia – Võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtted – Õiguskindluse põhimõte – Kohtulahendi seadusjõud – Liikmesriigi poolt liidu õiguse vastaselt sisse nõutud maksu tagastamine – Jõustunud kohtulahend, millega kohustatakse tasuma liidu õigusega vastuolus olevat maksu – Sellise kohtulahendi teistmise avaldus – Selle taotluse esitamise tähtaeg

Kohtuasjas C-676/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Curtea de Apel Ploiești (Ploiești apellatsioonikohus, Rumeenia) 5. oktoobri 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 1. detsembril 2017, menetluses

Oana Mădălina Călin

versus

Directia Regională a Finanțelor Publice Ploiești – Administrația Județeană a Finanțelor Publice Dâmbovița,

Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice,

Administrația Fondului pentru Mediu,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president M. Vilaras, kohtunikud K. Jürimäe (ettekandja), D. Šváby, S. Rodin ja N. Piçarra,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: ametnik R. Șereș,

arvestades kirjalikku menetlust ja 28. novembri 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Rumeenia valitsus, esindajad: R. H. Radu, C.-M. Florescu ja R. I. Hațeganu, hiljem C.-R. Canțăr, C.-M. Florescu ja R. I. Hațeganu
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Armenia ja C. Perrin,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

olles 5. veebruari 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELL artikli 4 lõike 3, ELTL artikli 110, Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklite 17, 20, 21 ja 47 ning lojaalse koostöö, võrdväärsuse, tõhususe ja õiguskindluse põhimõtete tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Oana Mădălina Călini kohtuvaidluses Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Ploiești – Administrația Județeană a Finanțelor Publice Dâmbovița (riigi maksuameti Ploiești maksukeskus – Dâmbovița maakonna büroo, Rumeenia), Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice (Rumeenia riik – rahandusministeerium) ja Administrația Fondului pentru Mediugă (keskkonnafondi nõukogu, Rumeenia) nõude üle vaadata uuesti läbi jõustunud kohtulahend, millega on teistmisavaldus tunnistanud vastuvõetamatuks, kuna see oli esitatud hilinevalt ühe teise jõustunud kohtulahendi peale, millega O. M. Călinilt mõisteti välja keskkonnalõiv, mis hiljem on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks.

Õiguslik raamistik

- 3 2. detsembri 2004. aasta halduskohtumenetluse seaduse nr 554/2004 (Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 1154, 7.12.2004) artiklis 21 „Erakorralised õiguskaitsevahendid“ oli ette nähtud:

„(1) Haldusasju lahendavate kohtute lõplike ja jõustunud lahendite suhtes võib kasutada tsiviilkohtumenetluse seadustikuga ette nähtud õiguskaitsevahendeid.

(2) Lisaks tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud alustele võib teistmise alus olla ka see, kui lõplikud ja jõustunud kohtulahendid rikuvad [liidu] õiguse esimuse põhimõtet, mis on ette nähtud Rumeenia põhiseaduse muudetud redaktsiooni artikli 148 lõikes 2 koosmõjus artikli 20 lõikega 2. Teistmisavaldus esitatakse 15 päeva jooksul pärast lahendi kättetoimetamist, mida tehakse – erandina artikli 17 lõikes 3 sätestatud reeglist – huvitatud poolte üksikasjalikult põhjendatud taotlusel 15 päeva jooksul pärast lahendi kuulutamist. Teistmisavaldus vaadatakse läbi kiiresti ja esmajärjekorras kuni 60 päeva jooksul selle registreerimisest.“

- 4 Eelotsusetaotlusest nähtub, et seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõike 2 teine lause on Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) 9. detsembri 2010. aasta otsusega nr 1609/2010 tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks.
- 5 Sisuliselt märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ainult seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõike 2 esimene ja kolmas lause tekitavad jätkuvalt õiguslikke tagajärgi. Seevastu selle sätte teine lause, mis puudutab teistmisavalduse esitamise tähtaega, neid tagajärgi enam ei tekita.
- 6 Înalta Curte de Casație și Justiție (Rumeenia kassatsioonikohus) sedastas 12. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses nr 45/2016, mis on avaldatud väljaandes *Monitorul Oficial al României* 23. mail 2017, et seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõike 2 alusel on teistmisavalduse esitamise tähtaeg üks kuu ja see hakkab kulgema teistmise esemeks oleva jõustunud kohtulahendi kättetoimetamise kuupäevast.

- 7 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Codul de procedură civilă) artikli 509 „Teistmise eesmärk ja alused“ lõikes 1 on sätestatud:

„(1) Sisulise lahendi või sisu käsitleva kohtuotsuse [...] teistmiseks võib taotluse esitada juhul, kui:
[...]

11. pärast kohtulahendi jõustumist on Curtea Constituțională (konstitutsioonikohus) teinud asjas esitatud vastuväite kohta otsuse ja tuvastanud, et õigusnorm, mida vastuväide käsitleb, on põhiseadusega vastuolus.“

- 8 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 511 „Taotluse esitamise tähtaeg“ lõikes 3 on sätestatud:

„Artikli 509 lõike 1 punktides 10 ja 11 sätestatud aluste puhul on tähtaeg 3 kuud Euroopa Inimõiguse Kohtu või Curtea Constituțională (konstitutsioonikohus) kohtuotsuse avaldamisest väljaande *Monitorul Oficial al României* 1 osas“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 9 Rumeenia kodanik O. M. Călin ostis 12. aprillil 2013 kasutatud auto, mis oli toodud Saksamaalt. Serviciul Public Comunitar Regim Permisi de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor Târgoviște (Târgoviște juhilubade ja sõidukite registreerimise teenistus, Rumeenia) nõudis selle sõiduki Rumeenias registreerimisel mootorsõidukite keskkonnalõivu tasumist summas 968 Rumeenia leud (ligikaudu 207 eurot). O. M. Călin tasus selle summa.
- 10 O. M. Călin esitas Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscalile (Dâmbovița esimese astme kohus – haldus- ja maksuvaidlusi lahendav teine tsiviilkoda, Rumeenia) nõude tagastada talle see summa põhjendusel, et selline keskkonnalõiv on liidu õigusega vastuolus.
- 11 Kohus jättis 15. mai 2014. aasta otsusega nõude rahuldamata.
- 12 O. M. Călin esitas 28. aprillil 2015 selle kohtuotsuse peale nimetatud kohtule esimese teistmisavalduse, tuginedes 14. aprilli 2015. aasta kohtuotsusele Manea (C-76/14, EU:C:2015:216), milles Euroopa Kohus leidis, et see keskkonnalõiv on kehtestatud liidu õigust rikkudes. Teistmisavaldus jäeti rahuldamata 16. juuni 2015. aasta kohtuotsusega.
- 13 O. M. Călin esitas 15. mai 2014. aasta kohtuotsuse peale 17. augustil 2016 teise teistmisavalduse Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscalile (Dâmbovița esimese astme kohus – haldus- ja maksuvaidlusi lahendav teine tsiviilkoda). See teistmisavaldus tugines 9. juuni 2016. aasta kohtuotsusele Budișan (C-586/14, EU:C:2016:421) ja seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõikele 2, mis oleks pidanud võimaldama uuesti läbi vaadata jõustunud kohtulahendeid, mis on tehtud liidu õigust rikkudes. Kohus rahuldaski 11. oktoobri 2016. aasta otsusega selle teistmisavalduse ja määras, et keskkonnalõiv makstakse tagasi koos intressiga.
- 14 Riigi maksuameti Ploiești maksukeskuse Dâmbovița maakonna büroo esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Curtea de Apel Ploiești (Ploiești apellatsioonikohus, Rumeenia).
- 15 See kohus tühistas 16. jaanuari 2017. aasta otsusega Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscali (Dâmbovița esimese astme kohus – haldus- ja maksuvaidlusi lahendav teine tsiviilkoda) 11. oktoobri 2016. aasta otsuse, leides, et teine teistmisavaldus on esitatud pärast ühekuise tähtaja möödumist, mis hakkas kulgema teistmise esemeks oleva jõustunud kohtulahendi kättetoimetamise kuupäevast. See tähtaeg, mis tuleneb kohtuotsusest nr 45/2016, on

siduv kõikidele Rumeenia kohtutele alates selle kohtuotsuse avaldamisest väljaandes *Monitorul Oficial al României*. Ent kohtuotsus, mille teistmist taotleti, oli O. M. Călinile kätte toimetatud 26. mail 2014, samas kui teistmisavaldus esitati 17. augustil 2016.

- 16 Põhikohtuasja ese on 16. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse teistmise avaldus, mille O. M. Călin esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Taotluse põhjenduseks on esiteks viidatud seaduse tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtte rikkumisele, arvestades, et 9. juuni 2016. aasta kohtuotsus Budişan (C-586/14, EU:C:2016:421) on kuulutatud pärast seda, kui riigisisene lahend, mille teistmist taotletakse, on jõustunud. Teiseks on selle nõude aluseks väide, et Curtea de Apel Ploieşti (Ploieşti apellatsioonikohus) rikkus lojaalse koostöö põhimõtet, mis on tagatud ELTL artikli 4 lõikega 3.
- 17 Selles kontekstis on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlusi, kas kohtuotsus nr 45/2016 on kooskõlas õiguskindluse ja lojaalse koostöö põhimõtetega ning võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtetega.
- 18 Sellega seoses rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasja asjaolud erinevad 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsuse Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662) aluseks olnud kohtuasja asjaoludest, mille puhul Euroopa Kohus leidis, et liidu õigusega ei ole vastuolus see, kui puudub jõustunud kohtulahendi teistmismenetlus, kui see lahend osutub liidu õiguse tõlgendusega vastuolus olevaks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib nimelt, et erinevalt sellest kohtuasjast on põhikohtuasjas võimalik saavutada sellise riigisisese jõustunud kohtulahendi teistmine, mis on tehtud liidu õigust rikkudes.
- 19 See kohus osutab, et alusetult sisse nõutud maksude tagastamist käsitlevate liidu õigusnormide puudumisel tuleb igal liikmesriigil kooskõlas menetlusautonoomia põhimõttega kehtestada üksikasjalikud menetlusnormid nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada maksukohustuslastele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse. Need menetlusnormid peaksid siiski alati järgima lojaalse koostöö põhimõtet, võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtteid ning õiguskindluse põhimõtet.
- 20 Käesoleval juhul ei näe seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõige 2 ette ühtegi teistmisavalduse esitamise tähtaega ja selline tähtaeg tuleneb üksnes kohtuotsusest nr 45/2016.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob aga esile, et selle tähtaja kohaldamise tagajärjel ei ole võimalik maksta O. M. Călinile tagasi maksu, mis on sisse nõutud liidu õigust rikkudes. O. M. Călinil ei ole üheski muus riigisiseses menetluses võimalik nõuda selle maksu tagastamist.
- 22 Neil asjaoludel otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus menetluse peatada ning esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas ELL artikli 4 lõiget 3, mis viitab lojaalse koostöö põhimõttele, [harta] artikleid 17, 20, 21 ja 47, ELTL artiklit 110, õiguskindluse põhimõtet ning võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtteid, mis tulenevad menetlusautonoomia põhimõttest, võib tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, eelkõige [seaduse nr 554/2004] artikli 21 lõige 2, nagu seda on [tõlgendatud kohtuotsuses nr 45/2016], mille kohaselt on tähtaeg, mille jooksul võib seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõike 2 alusel esitada teistmisavalduse, üks kuu alates kuupäevast, mil tehti teatavaks teistetav jõustunud kohtuotsus?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 23 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas liidu õigust, eelkõige võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugune riigisisene õigusnorm, nagu on tõlgendatud liikmesriigi kohtu otsuses ja mis näeb ette ühekuulise õigust lõpetava tähtaja teistmisavalduse esitamiseks jõustunud kohtulahendi peale, mis on tehtud liidu õigust rikkudes, kusjuures tähtaeg hakkab kulgema alates selle lahendi teatavakstegemisest, mille teistmist taotletakse.

- 24 Sissejuhatuseks olgu märgitud, et Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub, et O. M. Călin pidi maksma mootorsõidukite keskkonnalõivu, samas kui 9. juuni 2016. aasta kohtuotsusega Budişan (C-586/14, EU:C:2016:421) tuvastas Euroopa Kohus sisuliselt, et ELTL artiklit 110 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus selline maks nagu kõnealune keskkonnalõiv.
- 25 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub sellega seoses, et õigus liikmesriigis liidu õiguse vastaselt sisse nõutud maksude tagastamisele tuleneb selliste liidu õigusnormidega õigussubjektidele antud õigustest, mis sellised maksud keelavad ja mida tuleb kohaldada Euroopa Kohtu poolt neile antud tõlgendust järgides, ning mis täiendab neid õigusi. Seega on liikmesriigid üldjuhul kohustatud tagasi maksma maksu, mis on sisse nõutud liidu õigust rikkudes (vt selle kohta 9. novembri 1983. aasta kohtuotsus San Giorgio, 199/82, EU:C:1983:318, punkt 12; 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus Littlewoods Retail jt, C-591/10, EU:C:2012:478, punkt 24, ning 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 24).
- 26 Samas tuleb meelde tuletada, kui tähtis on nii liidu õiguskorras kui ka liikmesriikide õiguskordades jõustunud kohtulahendi seadusjõu põhimõte. Selleks et tagada nii õiguse ja õigussuhete stabiilsus kui ka korrakohane õigusemõistmine, on oluline, et kohtulahendeid, mis on jõustunud pärast olemasolevate edasikaebvõimaluste ammendamist või selleks sätestatud tähtaegade möödumist, ei oleks enam võimalik vaidlustada (10. juuli 2014. aasta kohtuotsus Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punkt 58; 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 28, ja 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, punkt 54).
- 27 Sellest lähtuvalt ei kohusta liidu õigus liikmesriigi kohut jätma kohaldamata riigisiseseid menetlusnorme, mis omistavad kohtulahendile seadusjõu, ja seda isegi siis, kui see võimaldaks heastada liidu õigusega vastuolus oleva riigisisese olukorra (10. juuli 2014. aasta kohtuotsus Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punkt 59; 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 29, ja 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, punkt 55).
- 28 On nimelt leitud, et liidu õigus ei nõua, et kohus, kelle lahend on omandanud seadusjõu, peaks seda lahendit põhimõtteliselt muutma, et võtta arvesse asjasse puutuvale õigusnormile Euroopa Kohtu poolt antud tõlgendust (vt selle kohta 10. juuli 2014. aasta kohtuotsus Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punkt 60; 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 38, ja 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, punkt 56).
- 29 Seevastu juhul, kui kohaldatavad riigisiseseid menetlusnormid võimaldavad liikmesriigi kohtul teataval tingimustel muuta oma lahendit, millel on jõustunud kohtulahendi seadusjõud, et viia olukord liikmesriigi õigusega kooskõlla, tuleb võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtetest lähtudes nende tingimuste täidetuse korral seda võimalust eelistada, et taastada vaidlusaluse olukorra kooskõla liidu õigusega (vt selle kohta 10. juuli 2014. aasta kohtuotsus Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punkt 62; 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 30, ja 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, punkt 60).
- 30 ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõttest tuleneb nimelt, et menetlusnormid, mis on kehtestatud nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse, ei tohi olla vähem soodsad kui sarnaste riigisiseste õiguskaitsevahendite puhul (võrdväarsuse põhimõte) ja need ei tohi muuta liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks ega ülemäära keeruliseks (tõhususe põhimõte) (24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus XC jt, C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 31 Nende nõuete järgimist analüüsid tuleb arvesse võtta asjaomaste õigusnormide kohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja õigusnormide eripära liikmesriigi eri kohtutes (27. juuni 2013. aasta kohtuotsus Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus XC jt, C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 24).
- 32 Käesoleval juhul nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast teabest, et Rumeenia õigus pakub õiguskaitsevahendit, mis võimaldab taotleda selliste jõustunud kohtulahendite teistmist, mis on liidu õigusega vastuolus. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud andmetest nähtub, et teistmisavalduse esitamise tähtaeg on üks kuu, mis hakkab kulgema alates selle kohtulahendi teatavakstegemisest, mille teistmist taotletakse. Nimetatud tähtaeg tuleneb kohtuotsusest nr 45/2016, mis käsitleb seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõike 2 tõlgendamist ja kohaldamist.
- 33 Seega tuleb kontrollida, kas niisugune tähtaeg on kooskõlas võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtetega.

Võrdvärsuse põhimõte

- 34 Nagu on selgitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 30, on võrdvärsuse põhimõttega vastuolus see, kui liikmesriik näeb õiguskaitsevahendite puhul, mille eesmärk on kaitsta õigusi, mis isikutel on tulenevalt liidu õigusest, ette vähem soodsaid menetlusnorme kui need, mis kehtivad sarnaste riigisiseste õiguskaitsevahendite suhtes.
- 35 Seega tuleb kontrollida, kas põhikohtuasjas vaidlusalust teistmisavaldust saab pidada sarnaseks õiguskaitsevahendiga, mis tuleneb liikmesriigi õiguse rikkumisest, võttes arvesse õiguskaitsevahendi eset, alust ja olulisi tunnuseid (vt selle kohta 27. juuni 2013. aasta kohtuotsus Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, punkt 39, ning 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus XC jt, C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 27).
- 36 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 55 sisuliselt märkis, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus oma eelotsusetaotluse põhjendustes märkinud, et liikmesriigi õiguse rikkumise esinemine annab alust esitada teistmisavaldus, mida saaks pidada põhikohtuasjas käsitletavaga sarnaseks.
- 37 Komisjon väidab seevastu, et seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõikes 2 ette nähtud liidu õigust rikkuva jõustunud kohtulahendi teistmise nõue on sarnane tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 509 lõike 1 punktis 11 ette nähtud nõudega, mis annab võimaluse esitada kohtulahendi teistmisavalduse, kui pärast lahendi jõustumist on Curtea Constituțională (konstitutsioonikohus) võtnud seisukoha selles kohtuasjas tõstatatud vastuolu kohta põhiseadusega ja tunnistanud väidetavalt vastuolus oleva sätte põhiseadusvastaseks.
- 38 Komisjon leiab aga, et võrdvärsuse põhimõtet on käesoleval juhul rikutud, kuna tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 509 lõike 1 punkti 11 alusel esitatud avaldustele kohaldatavad menetlusnormid on soodsamad kui seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõike 2 alusel esitatud teistmisavalduste suhtes kohaldatavad menetlusnormid. Komisjon on nimelt seisukohal, et kuigi esimesena nimetatud avalduse võib esitada kolme kuu jooksul alates Curtea Constituțională (konstitutsioonikohus) sellise kohtuotsuse avaldamise kuupäevast, millega on tuvastatud, et riigisisene säte on põhiseadusega vastuolus, tuleb teisena nimetatud avaldus esitada ühe kuu jooksul alates selle lahendi teatavakstegemisest, mille teistmist taotletakse.
- 39 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 71 ja 77, võimaldab Curtea Constituțională (konstitutsioonikohus) tehtud kohtuotsus, millega tuvastatakse riigisisese sätte vastuolu põhiseadusega, tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 509 lõike 1 punkti 11 raames uuesti läbi vaadata üksnes sellist jõustunud kohtulahendit, mis on tehtud menetluses, mille käigus pooled on tõstatanud riigisisese sätte vastuolu põhiseadusega, samas kui seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõige 2 võimaldab uuesti läbi vaadata mis tahes jõustunud kohtulahendit, mis on tehtud liidu õigust rikkudes.

- 40 Kuna viimati nimetatud küsimuses ei ole tehtud täpsustusi, siis ei saa Euroopa Kohus teha otsust küsimuses, kas seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõikes 2 sätestatud teistmisavaldus sarnaneb või ei sarnane tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 509 lõike 1 punktis 11 ette nähtud teistmisavaldusega, ega seega ka küsimuses, kas võrdväarsuse põhimõttest tulenevad nõuded on käesoleval juhul täidetud.
- 41 Samas on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne käesoleva kohtuotsuse punktis 30 viidatud kohtupraktikast lähtuvalt kontrollida, kas põhikohtuasjas on võrdväarsuse põhimõtet järgitud, kusjuures olgu märgitud, et sellele kohtule jääb võimalus esitada uus eelotsusetaotlus, kui ta saab esitada Euroopa Kohtule kõik asjaolud, mis võimaldavad Euroopa Kohtul otsustada, kas võrdväarsuse põhimõtet on järgitud (vt selle kohta 12. mai 2016. aasta kohtumäärus *Security Service* jt, C-692/15 – C-694/15, EU:C:2016:344, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).

Tõhususe põhimõte

- 42 Tõhususe põhimõtte kohta tuleb märkida, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb analüüsida iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas mõni riigisisene menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise võimatuks või ülemäära keeruliseks, arvestades selle normi kohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ning selle eripära erinevates liikmesriigi kohtutes. Selleks tuleb vajaduse korral arvesse võtta muu hulgas kaitseõiguste tagamist, õiguskindluse põhimõtet ja menetluse nõuetekohast kulgemist (14. juuni 2012. aasta kohtuotsus *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 49; 22. veebruari 2018. aasta kohtuotsus *INEOS Köln*, C-572/16, EU:C:2018:100, punkt 44, ning 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus *XC* jt, C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 49).
- 43 Täpsemalt on Euroopa Kohus õigust lõpetavate tähtaegade kohta selgitanud, et tõhususe põhimõttega on kooskõlas õiguskindluse huvides mõistlike tähtaegade kehtestamine, mille möödalaskmine lõpetab vastava õiguse (vt selle kohta 16. detsembri 1976. aasta kohtuotsus *Rewe-Zentralfinanz* ja *Rewe-Zentral*, 33/76, EU:C:1976:188, punkt 5; 10. juuli 1997. aasta kohtuotsus *Palmisani*, C-261/95, EU:C:1997:351, punkt 28; 29. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus *BBVA*, C-8/14, EU:C:2015:731, punkt 28, ning 22. veebruari 2018. aasta kohtuotsus *INEOS Köln*, C-572/16, EU:C:2018:100, punkt 47).
- 44 Käesoleval juhul nähtub Euroopa Kohtu käsutuses oleva toimiku materjalidest, et *Curtea de Apel Ploiești* (*Ploiești* apellatsioonikohus) leidis vastavalt kohtuotsusele nr 45/2016, et O. M. Călini teine teistmisavaldus on esitatud hilinemisega. Selle kohtuotsuse kohaselt oli teistmisavalduse esitamise tähtaeg üks kuu alates selle 15. mai 2014. aasta kohtuotsuse, mille teistmist taotletakse, teatavakstegemisest O. M. Călinile.
- 45 Seega tuleb kontrollida, kas tähtaeg, mille möödumisel ei saa isik enam esitada avaldust liidu õigust rikkudes tehtud jõustunud kohtulahendi teistmiseks, on mõistlik.
- 46 Sellega seoses tuleb nentida, et ühekuuline tähtaeg jõustunud kohtulahendi peale niisuguse teistmisavalduse esitamiseks, mis seaduse nr 554/2004 artikli 21 pealkirja kohaselt on „erakorraline“ õiguskaitsevahend, ei ole iseenesest taunitav.
- 47 Teistmisavalduse esitamise õigust lõpetav tähtaeg on nimelt mõistlik, kui see võimaldab õigussubjektil hinnata, kas on alust taotleda jõustunud kohtulahendi muutmist, ja vajaduse korral valmistada ette teistmisavaldus selle lahendi peale. Sellega seoses tuleb rõhutada, et käesolevas asjas ei ole väidetud, et selleks ette nähtud ühekuuline tähtaeg oli ebamõistlik (vt analoogia alusel 6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 44).

- 48 Lisaks on oluline täpsustada, et põhikohtuasjas kõne all olev teistmisavalduse esitamise tähtaeg hakkab kulgema alates asjasse puutuva jõustunud kohtulahendi pooltele teatavakstegemisest. Seega ei saa pooled sattuda olukorda, kus see tähtaeg on möödunud, ilma et nad oleksid jõustunud kohtulahendist teada saanud (vt analoogia alusel 6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 45).
- 49 Neil asjaoludel ei saa põhikohtuasjas vaidlusaluse teistmisavalduse esitamise tähtaja pikkus kui selline muuta jõustunud kohtulahendi teistmise avalduse esitamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks.
- 50 Mis puudutab tähtaja kohaldamise korda, siis tuleb märkida, et õiguskindluse põhimõte, millega kaasneb õiguspärase ootuse kaitse põhimõte, nõuab esiteks, et õiguslik regulatsioon oleks selge ja täpne, ning teiseks, et õigussubjektid saaksid selle kohaldamist ette näha (vt selle kohta 15. veebruari 1996. aasta kohtuotsus *Duff jt*, C-63/93, EU:C:1996:51, punkt 20; 10. septembri 2009. aasta kohtuotsus *Plantanol*, C-201/08, EU:C:2009:539, punkt 46, ning 11. juuni 2015. aasta kohtuotsus *Berlington Hungary jt*, C-98/14, EU:C:2015:386, punkt 77).
- 51 Eelotsusetaotlusest nähtub aga, et ühekuuline tähtaeg teistmisavalduse esitamiseks on määratud kohtuotsusega nr 45/2016, mis on Rumeenia kohtutele siduv alates selle avaldamisest väljaandes *Monitorul Oficial al României*. Nagu nähtub poolte kirjalikest vastustest Euroopa Kohtu küsimusele, tehti see kohtuotsus küll 12. detsembril 2016, ent avaldati väljaandes *Monitorul Oficial al României* alles 23. mail 2017.
- 52 Kohtuotsust nr 45/2016 ei olnud seega väljaandes *Monitorul Oficial al României* veel avaldatud, kui O. M. Călin esitas 17. augustil 2016 oma teise teistmisavalduse.
- 53 Neid asjaolusid arvestades ilmneb, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu teostatava kontrolli tulemusena ei selgu vastupidist, on Curtea de Apel Ploiești (Ploiești apellatsioonikohus) kohaldanud kohtuotsuses nr 45/2016 ette nähtud tähtaega tuvastamaks, et O. M. Călin esitas oma teise teistmisavalduse hilinenult, samas kui viidatud kohtuotsust ei olnud veel avaldatud. Pealegi ei nähtu Euroopa Kohtu käsutuses olevast teabest, et Rumeenia õiguses kehtis ajal, mil O. M. Călin esitas nimetatud teistmisavalduse, veel mõni teistmisavalduse esitamise tähtaeg, mida oleks võinud pidada selgeks, täpseks ja ettearvatavaks käesoleva kohtuotsuse punktis 50 viidatud kohtupraktika tähenduses.
- 54 Rumeenia valitsus märkis siiski kohtuistungil, et enne kohtuotsuse nr 45/2016 avaldamist väljaandes *Monitorul Oficial al României* kohaldasid Rumeenia kohtud erinevaid tähtaegu seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõikel 2 põhineva teistmisavalduse esitamiseks, kuna nad ei olnud kohustatud kohaldama konkreetset tähtaega.
- 55 Kui Rumeenia valitsus soovib selle väitega õigustada kohtuotsuses nr 45/2016 leitud lahenduse kohaldamist isegi enne selle avaldamist, tuleb tõdeda, et niisugune praktika ei saa muuta teistmisavalduse esitamise tähtaja regulatsiooni selgeks, täpseks ja ettearvatavaks ega saa seega aidata saavutada õiguskindluse eesmärki.
- 56 Lisaks, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus tõi esile, et Curtea de Apel Ploiești (Ploiești apellatsioonikohus) ei olnud selle tähtaja kohaldamise tagajärjel O. M. Călinile võimalik liidu õigust rikkudes sisse nõutud maksu tagasi maksta olukorras, kus O. M. Călin ei saanud üheski muus riigisiseses menetluses selle maksu tagastamist nõuda, tuleb toonitada, et nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 103, ei takista kohtulahendi seadusjõu põhimõtte tunnustamast põhimõtet, mille kohaselt viimase astmena asja lahendava kohtu – nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus – lahend toob kaasa riigivastutuse (30. septembri 2003. aasta kohtuotsus *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, punkt 40). Kuna liidu õigusest tulenevate õiguste rikkumist sellise lahendiga ei saa nimelt reeglina enam heastada, ei või eraõiguslikelt isikutelt võtta võimalust tugineda riigivastutusele, et saavutada sel viisil oma õiguste

kohtulik kaitse (30. septembri 2003. aasta kohtuotsus Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punkt 34, 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 40, ning 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus XC jt, C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 58).

57 Eeltoodut arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et:

- liidu õigust, eelkõige võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole põhimõtteliselt vastuolus niisugune riigisisene õigusnorm, nagu on tõlgendatud liikmesriigi kohtu otsuses ja mis näeb ette ühekuulise õigust lõpetava tähtaja teistmisavalduse esitamiseks jõustunud kohtulahendi peale, mis on tehtud liidu õigust rikkudes, kusjuures tähtaeg hakkab kulgema alates selle lahendi teatavakstegemisest, mille teistmist taotletakse;
- siiski tuleb tõhususe põhimõtet koostoimes õiguskindluse põhimõttega tõlgendada nii, et sellega on sellistel asjaoludel, nagu on arutusel põhikohtuasjas, vastuolus see, et liikmesriigi kohus kohaldab jõustunud kohtulahendi teistmise avalduse esitamise suhtes ühekuulist õigust lõpetavat tähtaega, kui teistmisavalduse esitamise ajal ei olnud kohtuotsust, millega see tähtaeg määrati, väljaandes *Monitorul Oficial al României* veel avaldatud.

Kohtukulud

58 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. Liidu õigust, eelkõige võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole põhimõtteliselt vastuolus niisugune riigisisene õigusnorm, nagu on tõlgendatud liikmesriigi kohtu otsuses ja mis näeb ette ühekuulise õigust lõpetava tähtaja teistmisavalduse esitamiseks jõustunud kohtulahendi peale, mis on tehtud liidu õigust rikkudes, kusjuures tähtaeg hakkab kulgema alates selle lahendi teatavakstegemisest, mille teistmist taotletakse.
2. Siiski tuleb tõhususe põhimõtet koostoimes õiguskindluse põhimõttega tõlgendada nii, et sellega on sellistel asjaoludel, nagu on arutusel põhikohtuasjas, vastuolus see, et liikmesriigi kohus kohaldab jõustunud kohtulahendi teistmise avalduse esitamise suhtes ühekuulist õigust lõpetavat tähtaega, kui teistmisavalduse esitamise ajal ei olnud kohtuotsust, millega see tähtaeg määrati, väljaandes *Monitorul Oficial al României* veel avaldatud.

Allkirjad